

מראי מקומות - יבמות

צו.

כשנת עשרים לכל דבריה. וכ' הרמב"ם (אישות ב', י"א) דאם היתה בת עשרים פחות ל' יום, ונולדו בה סימני אילונית, הרי היא אילונית. ותמה הרמב"ם, "זה השיעור איני יודע מהו, והי' לו לומר היתה בת עשרים שנה שנכנסה בה שלשים יום". וכ' הטור (אה"ע קנ"ה, י"ב) דבאמת י"ל דטעות סופר הוא בהרמב"ם, ובאמת צ"ל י"ט שנה ושלשים יום. אולם ע' בהגהות מתוס' יו"ט על הטור שם, דכ' דגם בפיה"מ כ' הרמב"ם כדבריו ביד החזקה, ולכן ק' לומר דט"ס הוא. וכ' הב"ח (אה"ע קע"ב, ה') לפרש דהי' ק' להרמב"ם לומר כדברי שאר הראשונים בפ"י הגמ' בנדה הנ"ל, דאם כדבריהם, דאנו דנין משום דשלשים יום בשנה חשוב שנה, הרי גם יום א' בשנה חשוב שנה, וכדאי' בריש ר"ה. וא"כ, י"ל דבאמת צריך לעשרים שנים שלמים, אלא דשלשים יום בסוף שנת עשרים לא חשובי' לי' לשנה שעברה, אלא נחשבים ימים אלו לתוס' של שנה הבאה, וכמו דאמר' גבי ערלה ושביעית, דאמר' דל' יום בסוף השנה כבר נחשבים להיות משנה הבאה.

ה. רוב שנותיו

נח' הראשונים בגדר רוב שנותיו. שי' הרמב"ם (אישות ב', י"א) הוא דשיעור רוב שנותיו היינו ל"ה שנים ויום א'. אבל הרשב"ם בב"ב (קנה: ד"ה רוב שנותיו) כ' שהוא ל"ו שנים. וכ' היד רמ"ה (ב"ב אות קנ"ג) דשנת ל"ו שעברו ממנה ל' יום עד שלא הביא ב' שערות, הרי היא כלאחר ל"ו שנים לכל דבריה. וע' בקרבן נתנאל (סוף פרקין, אות ס') שהביא מה שהק' התוס' יו"ט בנדה, דהשו"ע סותר עצמו, דבאה"ע פסק כדעת הרמב"ם, ובחז"מ פסק כדעת הרשב"ם, ויישב הק"נ דל"ק, דכאן וכאן פסק לחומרא.

ו. כי אתו לקמי' דרבא, וכו'

פרש"י, כי אתו בן כ' שלא הביא לקמי' למבדק אי משום קטנות ואי משום סריסות. וכ' הים של שלמה (ל"י) דרבים טועים בהבנת דברי רש"י, ואומרים שבדקים אותו לדעת אם הוא קטן או סריס. אבל באמת זה אינו, דאין שייך בדיקה אלא בשערות, ואם יש לו שערות, הרי אינו קטן או סריס, וא"כ מה שייך לבדוק לדעת אם קטן הוא או סריס הוא, הרי בדיקה היא דוקא בשערות, ואם יש לו שערות, אינו קטן או סריס. ולכן פ"י דבאמת הבדיקה היא לדעת אם יש לו שערות או לא, וכוונת רש"י לפרש דנפק"מ מזה בין לענין קטנות ובין לענין סריסות, דאם יש לו שערות, יצא מכלל קטנות וגם מכלל סריסות, וע"ז השיב רבא שאין לבדוק עכשיו, דבאמת אולי הי' לו שערות ונתרו, וכו'.

המשך בעמוד הבא

א. כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו וכו'

העיר המהרש"א, למה לא הי' מקפיד משום דכל שאומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם. וביאר דאי משום הא, הי' גם לאחרים להיות מקפידין על כך, ומהא דרק ר' יוחנן עצמו הי' מקפיד ע"ז, משמע שהי' דבר שהי' מיוחד לו דוקא שהי' צריך להיות מקפיד עליו.

ב. כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפיו בעוה"ז, שפתותיו דובבות בקבר

הק' בשו"ת פנים מאירות (בהקדמה, ד"ה ולכאו), סכ"ס למה הי' ר' יוחנן מקפיד, הרי קמי' שמיא גליא דמה שאמר ר' אלעזר הי' מר' יוחנן, וא"כ עדין יהיו שפתותיו דובבות בקבר, ומה לי אם אמר משמו או לא. וביאר ע"פ מה דמצינו באיזה דוכתי בש"ס, דאיזה אמורא אמר הלכה, ולא קבלוה חבריו ממנו, ושוב אמרוה בשם אדם גדול, ואז קבלוה ממנו, וקבעו הדין כן. וא"כ, י"ל דזה הי' הקפדת ר' יוחנן, כלומר, אם ר"א לא אמר ההלכה משמי, א"כ אולי לא יקבלוה, ולא יקבעו הדין כן. ואם לא יקבעו הדין כן, אז ישתכח הדבר לגמרי, ושוב לא יאמרוה כלל, ולכן הקפיד שיאמרוה משמו דוקא. ולפי זה פ"י סוגיית הגמ', דכשהגמ' הק' למה לא הי' ר' יוחנן מקפיד, הי' כוונת הגמ' להק' כנ"ל, הא עכ"פ כלפי שמיא גליא דמשלו הוא, וא"כ ממ"נ יהיו שפתותיו דובבות בקבר. ות"י דזהו דכתי' אגורה באהליך עולמים, דהיינו דאמר דוד יה"ר שיאמרו ההלכה משמי, לפי שההלכה עם דוד הוא, ואם יאמרו ההלכה משמו, אז ודאי יאמרוה לעולם, ויהיו שפתותיו לעולם דובבות בקבר, משא"כ אם לא יאמרוה משמו, אולי לא יקבלוה להלכה, וישתכח הדבר לגמרי. וע"ז השיב לו ר' יעקב בר אידי, כיון דהכל יודעים דר"א תלמידך הוא, וההוראה יצאה ממך, ודאי יקבעו ההלכה כן.

ג. שפתותיו דובבות בקבר

פרש"י, שיהיו שפתי נעות בקבר כאילו אני חי. וע' בהערות להגרי"ש בבכורות (ל"א:) דפ"י ע"פ דברי הזהוה, דכשנאמר דבר בשם אומרו, הוא בא לאותו מקום, ולכן נראה שיש לו איזה שייכות להמקום היכא דנאמר דבר בשמו, ועי"ז יש לו איזה טובת הנאה מסוימת. עוד כ' הערוך לנר כאן דאף דאנו רואים שהגוף נרקב, מ"מ הא אי' בוזהר דנפשו של אדם נשארת בקבר כדמות האדם בחייו, ונקשרת עם רוחו בג"ע התחתון, ועם נשמתו עם ג"ע העליון.

ד. בת עשרים שנה שלא הביאה

שתי שערות, יביאו רא' וכו'

אי' בנדה (מז:): דשנת עשרים שיצאו ממנה ל' יום, הרי היא

מראי מקומות - יבמות

צז. (המשך) נושאים על האנוסה

דאין שייך לומר כן, לפי שבשני' לא תפסי קידושין. אולם הק' הנמוקי יוסף (לא: בדפי הרי"ף), לימא דעכ"פ היכא דשייך איסור לקוחין, וכגון שאנס אשה, דיהי' אסור לישא קרובה, דהא אסרה תורה ליקח קרובה בכה"ג. ותי' דמשמעות הפסוק הוא דהקיעה בראשונה, דכיון דכבר לקח אשה אחת בלקוחין, אסור לשכב עם קרובותיה.

ד. לעבור עליה בשני לאוין

הק' הערוך לנה, איך חל איסור שומרת יבם של אביו על איסור דודתה, הרי אין איסור חל על איסור, ואין כאן לא איסור כולל ולא איסור מוסיף. וכ' דאולי שייך לומר דמגו דנתוסף איסור יבמה לשוק לגבי כל העולם, נתוסף גם כנף אביו לגבי דידי', ואף דיבמה לשוק וכנף אביו ב' שמות הן, מ"מ י"ל דמהני דין איסור כולל אפי' בב' שמות ע"פ מש"כ תוס' לעיל (לב: ד"ה איסור), אבל לפי מה דתי' הגמ' ואיבעית אימא לאחר מיתה, עדיין לא א"ש, הא אז אין איסור יבמה לשוק, וא"כ איך חל איסור כנף אביו (ולכאו' יש להעיר קצת, דהא י"ל דמה דאמר' דאיבעית אימא לאחר מיתה, היינו שיש נפק"מ לאחר מיתה, ולא דכל האיסור חל אחר מיתה, ולעולם י"ל דהאיסור חל כבר מעיקרא, כשהיתה שומרת יבם. אולם מבואר מדברי תוס' דפי' כהערל"ן, דפי' דקרא קאמר דכנף אביו היינו כנף שהי' ראוי לאביו בחייו, ומבואר דכל האיסור חל רק אחר מיתה). וכ' דלכאו' סוגיין אתי כמ"ד דאיסור חל על איסור, ובזה פי' הא דהשמיט הרמב"ם דין זה, דהא קיי"ל דאין איסור חל על איסור.

א. הנתען מן האשה, אסור באמה ובבתה ובאחותה כ' הריטב"א דנראה דנקט הני קרובות דוקא, דהני רגילי גבה, משא"כ בשאר קרובותיה, אלא שיש להחמיר ולאסור על כל קרובות האסורות. אולם כ' הרמב"ן בשם הבה"ג דאסור בכל הקרובות, ומשמע שהוא מעיקר הדין [דרבנן], ומה דנקט אמה וכו', כ' הרמב"ן דהני אמן של כל העריות, דהיינו אמה, וכל האמהות האסורות, בתו, וכל בנות האסורות.

ב. מדרבנן

ע' במשנה למלך (איסורי ביאה ב, יא), שכ' לצדד דאולי כל האיסור לקרובים של הנתען הוא רק היכא דשניהם מזידין, אבל אם בא על פנוי' בשוגג או שאנסוהו לבא עליה, או אפי' אם הוא הי' מזיד אבל היא היתה באונס או בשוגג, דאין חוששין אלא אם שניהם לעבירה נתכוונו. אולם כ' לדייק מדברי רש"י (ד"ה מדרבנן) "והוא אונס ומפתה על הנשואה", משמע דהגזירה גם על האונס היא. אולם כ' דעדיין יש להסתפק היכא שהיא מזידה והוא אונס או שוגג, האם הכל תלוי רק אם הוא הי' מזיד, אבל אם אינו מזיד מותר לישא קרובותיה, או דלמא כיון דלבו גס בה, עדיין יש לחוש. אולם כ' דהיכא ששניהם היו שוגגים או אנוסים, אז ודאי מותר לישא קרובותיה.

ג. דרך ליקוחין אסרה תורה

הק' רש"י, אולי מה דאמרה תורה דהאיסור דרך לקיחה הוא גם על השני, דהאיסור הוא רק דרך לקיחה, ואם בא על קרוב שאסורה לו משום לקיחה, אינו עובר איסור עריות. ותי' רש"י